

Hazard optikou liberalismu

Omezení automatů není v rozporu s politickou ideologií

Rozhodnutí hlavního města Prahy o omezení hracích automatů na svém území vyvolalo bouřlivou debatu. Samotné usnesení ostatně bylo přijato až pozdě v noci. Stejně jako v obdobných debatách, i zde zazněly a budou zaznívat argumenty, že jde o neliberální opatření omezující svobodu podnikání. Shodou okolností podobné argumenty byly diskutovány právě před rokem, kdy vypukla metanolová aféra, na kterou Nečásova vláda reagovala omezením prodeje alkoholu. Pro pravicové politiky je nařčení z neliberální politiky silné kafe, navíc dosti nespravedlivé, a v obou případech hodně zjednodušující.

Obraz liberalismu je u velké části společnosti karikovaný a zploštělý. V České republice vlád prapor liberalismu nad transformací ekonomiky na počátku 90. let a následky této dětské nemoci trvají dodnes. Projevila se za prvního, že liberalismus byl vnesen do veřejné sféry politiky, kteří tak svůj mírný vzdělanostní náskok před veřejností využili k ovládnutí veřejné debaty. Kdykoliv se politických teorií chopí politici, hrozí z podstaty věci povrchní a účelové zkreslení. Druhou deformací byla prezentace liberalismu jako primárně ekonomické doktríny (volného trhu). Tím, že se liberalismus prezentoval jen ve své ekonomické rovině, v krajní podobě výrokem Václava Klause o tom, že ekonomika nerozlišuje čisté a špinavé peníze, sám sobě uškodil, přičemž ve veřejném povědomí absentoval fakt, že liberalismus je především teorií o člověku, a potažmo také o jeho právech a morálce. Ostatně jeden z otců ekonomie a liberalismu Adam Smith nebyl tak úplně náhodou povoláním morální filozof.

JAN ŠMID
právník a politik

V průběhu svých dějin se liberalismus vyvinul v široce rozvrstvenou teorii s mnoha variantami. Za této situace je veřejné metání jednoduchých liberálních hesel do řad protivníků častěji než liberálnost autorů důkazem jejich ignorance.

Ostatně již sama obrana podnikání v hazardu je podezřelá v situaci, kdy jsou velmi neliberálnímu režimu podrobena mnohá jiná odvětví podnikání, která by si ochranu ze strany liberálních politiků zasloužila mnohem více. Hazard totiž nemusí být ani z pohledu liberalismu jen jedním ze svobodných podnikání mezi jinými. Liberální myslitelé nejsou zdaleka zajedno, zda si všechna odvětví podnikání zaslouží plnou liberalizaci.

Zatímco jedni hovoří o tom, že existuje posvátná svoboda požívání alkoholických nápojů či propagují naprostou smluvní svobodu včetně práva uzavírat svobodně smlouvy o nákupu a prodeji zbraní či drog, nalezneme mezi významnými liberály minulosti i zastánce prohibice. Proč?

Neděsme se, když v politických ideologiích nenalezneme dokonale konzistentní doktrínu. Tak to prostě chodí a konec diskusí rozhodně není na obzoru. A v tomto případě jedni i druzí vycházeli z podobné základní představy o povaze člověka, ale dospěli k rozdílným závěrům pro společenskou praxi z toho

vyplývající. Liberalismus je především teorií o člověku jakožto racionální bytosti, schopné se svobodně rozhodovat a uspořádat si svůj život sama a dle svých představ. Takové bytosti se mohou těšit maximální svobodě bez obav, že by v ní nedokázali žít, že by se o sebe nedokázali postarat, že by ji destruktivně zneužívali. Jenže zoufalý alkoholik takové představě neodpovídá a narušuje liberální koncepci toho, co je člověk. Lze důvodně předpokládat, že kdyby v dobách liberálních klasiků existovaly kromě alkoholu také hrací automaty s armádou beznadějně závislých, nejspíše by ti z nich, kteří sepisovali svá tehdejší pojednání proti alkoholismu, obohatili své texty také o argumentaci proti hracím automatům.

Svobodná společnost nemůže existovat bez svobodných občanů. Tedy takových, kteří si dokážou udržet svoji vnitřní svobodu a odpovídají liberální představě svobodného a nezávislého individua. Jestliže se společnost skládá z příliš velkého podílu nevzdělaných, nesamostatných či dokonce závislých bytostí, ztrácí liberalismus půdu pod nohama a nastupuje paternalismus. V tomto směru je pochopitelné znepokojivé vidět nejen velký podíl závislých na alkoholu, či jinak alkoholem decimovaných osob, jak jej viděli liberálové minulých dvou století, ale také dnešní závislost na hracích automatech, drogách, mentální závislost muslimů na jejich radikálních vůdcích, případně módní vlny závislosti – na konzumu, na marketingových vlnách, na „sociálních“ sítích. To vše mohou být zcela „svobodná“ ohrožení liberalismu v 21. století.

e-mail: john_smid@yahoo.com